

قاعده غیر قابل استناد بودن ایرادات نسبت به دارنده یا سند تجاری

نذیر احمد فروتن^۱

چکیده:

اصل غیر قابل استناد بودن ایرادات در اسناد تجاری یک اصل حقوقی است. طبق ماده ۱۷ قانون متحدالشکل ژنو: «اصل غیر قابل استناد بودن ایرادات بدین معناست که صاحبان امضای سند تجاری این امکان را ندارند که در برابر دارنده سند، به روابط شخصی خود با صادرکننده یا دارندگان قبلی سند استناد کنند.» پس یکی از مهمترین تأثیرات این اصل غیر قابل استناد بودن ایرادات در برابر دارنده با حسن نیت است، برای مثال، صادرکننده سند تجاری نمی تواند ادعا کند که سند، جهت تضمین معامله صادر شده است و از پرداخت آن طفره برود. اما اگر ایرادات در اسناد تجاری مربوط به خود سند و تعهد به آن باشد، این امکان وجود دارد که در برابر دارنده قابل استناد باشد. برای مثال، ایراد مجعول بودن امضا یا عدم اهلیت صادرکننده، یا عدم سمت امضاء، یا ایرادات شکلی در حین صدور سند از جمله ایرادات قابل استناد هستند، یافته های این تحقیق این است که ایرادات دارنده سند قابل استناد نیست، به منظور حمایت از حقوق ذینفع این سند پیش بینی شده است و در نهایت تنها احقاق حق دارنده در برابر صادر کننده و امضاء کنندگان سند تجاری است تحقیق حاضر. با تکیه بر رویکر - حقوقی و با استمداد از روش کتابخانه ای در مقام گردآوری اطلاعات و روش توصیفی- در مقام پردازش اطلاعات به بررسی قاعده اصل غیر قابل استناد بودن ایرادات نسبت به دارنده سند تجاری به ویژه مفهوم شناسی، و تبیین این قاعده و استثنائات آن پرداخته شده است.

کلید واژگان: اصل، قاعده، غیر قابل استناد، اسناد، تجاری.

مقدمه

اصل غیر قابل استناد بودن اسناد تجاری یکی از اصول است که دارنده سند تجاری در مقابل وی نمی تواند نسبت به ایرادات اسناد تجاری ایراد نماید که این سند ایرادی دارد چون دارنده سند این حق را ندارد بیاد در مورد از آن ستناد نماید، اگر به فرض که این ایراد درست باشد باز هم قابل استناد نیست و اگر ایراد شکلی یا عدم اهلیت امضاء کننده یا عدم سمت مضاء یا جعل کرده باشد قابل استناد است ولی اگر این موارد استثنا نبود این ایرادات دیگری غیر قابل استناد می باشد، این تحقیق در بیان این است که قاعده غیر قابل استناد بودن را به طوری مفصل

^۱- دانشجوی کارشناسی ارشد رشته حقوق خصوصی، جامعه المصطفی العالمیه واحد گرگان.

بیان نماید و این تحقیق دارای کلیات و مفاهیم هم چون قاعده، ایراد، سند، تجاری، مبانی و قلمروی این اصل و استثنائات این اصل مورد بررسی قرار می شود. تحقیق حاضر. با تکیه بر رویکر - حقوقی و با استمداد از روش کتابخانه ای در مقام گرد آوری اطلاعات و روش توصیفی- در مقام پردازش اطلاعات به بررسی قاعده اصل غیر قابل استناد بودن ایرادات نسبت به دارنده سند تجاری به ویژه مفهوم شناسی، و تبیین این قاعده و استثنائات آن پرداخته شده است.

کلیات و مفاهیم

الف: قاعده

در لغت

در لغت به معنا اساس، پایه، تأداب، شالوده (زیدان، ص ۸، ۲۰۰۱م).

قواعد: جمع مکثر و مفرد آن قاعده است، چی مادی باشد مانند پایه ساختمان، چی معنوی باشد مانند ارکان دین، ستون دین (زیدان، ص ۸، ۲۰۰۱م).

در اصطلاح

قواعد عبارت از قانون یا حکم کلی بر جزئیات و مسائل متعدد منطبق می شود. مثلاً در ادبیات عرب قاعده داریم که اصل در فاعل مرفوع بودن است و اصل در مفعول منصوب بودن است، یا قاعده اصول فقه داریم مانند امر مفید وجب است اقم اصلا. (زیدان، ص ۱۰، ۲۰۰۱م).

ب: ایرادات

ایراد در لغت

به مفهوم خرده گرفتن، بهانه گرفتن و اعتراض کردن نیز آمده است.

در اصطلاح

در قانون ایران تعریفی از ایراد نشده است اما باید گفت که اصطلاح حقوقی ایراد از مفهوم لغوی آن دور نمی باشد و عبارت است از وسیله ای که خواننده، معمولاً در جهت ایجاد مانع (موقتی یا دائمی) به جریان رسیدگی دعوی مطروحه و یا به شکل گیری مبارزه در اصل و ماهیت حق مورد ادعا، به منظور بازداشتن موقت یا دائم خواهان از پیروزی، به کار می گیرد. (ایرادات و انواع آن | موسسه فرهنگی و انتشاراتی طرح نوین اندیشه (tnovin.com))

ج: سند

در لغت

سند یک واژه عربی است و در این زبان معانی متعددی برای آن ذکر شده، همچون انضمام چیزی به چیزی دیگر، اعتماد کردن و تکیه نمودن بر چیزی مانند دیوار، بر آمدن و بالا رفتن (مثل بر آمدن بر کوه) (عرفانی، ص ۵۶، ۱۴۰۰) ...

در اصطلاح

سند مطابق ماده ۱۲۸۴ قانون مدنی ایران عبارت است از هر نوشته که در مقام دعوا یا دفاع قابل استناد باشد.

به نظر می رسد که معنای اصطلاحی سند از معنای لغوی آن دور نیفتاده، چرا که مدعی یا مدافع برای اثبات کلام خود به نوشته‌ی قابل استناد (به نام سند) اعتماد و اتکا می کند و یا این که (مطابق معنای دیگر) نوشته‌ی قابل استناد را به دعوا یا دفاع خود ضمیمه می کند تا به مدد آن، سخن خود را در پیشگاه قاضی به اثبات رساند (عرفانی، ص ۵۶، ۱۴۰۰).

د: تجاری

در لغت

تجاری منسوب به تجارت و در لغت به معنای انجام معاملات و خرید و فروش، داد و ستد اموال و ایشاء به قصد سود بردن و تحصیل منافع است و اعمالی که در امر تجارت انجام می شود اعمالی تجاری نام دارد (محمودی، ص ۳، ۱۳۹۵).

در اصطلاح

مجموعه قواعدی است که امور مربوط به تجارت و شرکت های تجاری و روابط و معاملات تجاری را تنظیم می نماید و دولت ضامن اجرای آن است (محمودی، ص ۳، ۱۳۹۵).

ه: مفهوم، مبنا و قلمرو اصل عدم قابلیت استناد به ایرادات در اسناد تجاری

الف: مفهوم اصل

ارائه تعریفی جامع و مانع از اصل عدم قابلیت استناد به ایرادات در مقابل دارنده با حسن نیت سند تجاری، همانند تعریف اغلب پدیده‌های حقوقی، دشوار و بلکه ناممکن است؛ از این رو، به هدف آشنایی اجمالی با اصل، تعاریفی ارائه می‌شود، صرف نظر از انتقاداتی که ممکن است نسبت به هر یک وارد آید؛ لذا ابتدا تعاریف موجود در قوانین داخلی و معاهده‌های بین‌المللی و سپس تعاریف حقوق دانان از این اصل ارائه می‌شود.

تعاریف قانونی

ماده ۱۷ کنوانسیون ژنو راجع به برات و سفته که بیش از ۲۹ کشور بدان ملحق شده‌اند، اصل عدم قابلیت استناد به ایرادات را چنین تعریف کرده است:

اشخاصی که به موجب برات علیه آنها طرح دعوا شده است، نمی‌توانند در مقابل دارنده برات به روابط خصوصی خود با براتکش یا با دارندگان قبلی برات استناد کنند؛ مگر آنکه دارنده، هنگام دریافت برات آگاهانه به زیان بدهکار عمل کرده باشد

این تعریف، اگرچه ناظر به برات است، اما با توجه به قاعده دیگر که کلیه اسناد تجاری به مفهوم خاص را مشمول احکام واحد قرار داده است، سایر اسناد را نیز دربرمی‌گیرد.

ماده ۷۷ کنوانسیون ژنو راجع به برات و سفته، اصل مذکور را در مورد سفته نیز جاری می‌داند، بعلاوه، کنوانسیون ژنو راجع به چک نیز در ماده ۲۲، مفاد ماده ۱۷ کنوانسیون مذکور را تکرار کرده است.

تعریف مزبور، تقریباً مفاد اصل و حدود و ثغور آن را معرفی می‌کند، اما لاقلاً با یک ابهام اساسی در مفهوم عبارت «روابط خصوصی» (شخصی) روبه‌روست؛ چرا که از مفهوم مخالف این تعریف، این نتیجه به دست می‌آید که ایرادات ناشی از روابط فاقد وصف خصوصی، قابل استناد خواهد بود؛ بدین ترتیب، وجه ممیز روابط خصوصی از سایر روابط در تعریف مذکور روشن نیست.

با وجود این، به طور مختصر اصل فوق را بررسی می‌کنیم. یکی از آثار مهم اصل استقلال امضاها، غیر قابل استناد بودن ایرادات در برابر دارنده با حسن نیت است. به بیان ماده ۱۷ قانون متحدالشکل ژنو، اصل غیر قابل استناد بودن ایرادات به این معناست که صاحبان امضای مورد تعقیب نمی‌توانند در برابر دارنده برات به روابط شخصی خود با براتکش یا دارندگان قبلی برات استناد کنند.

منظور از روابط شخصی، همه روابط معاملاتی است که موجب صدور یا انتقال سند مزبور شده و همچنین اموری مانند پرداخت وجه برات یا تهاتر، تبدیل تعهد، که بین صاحبان امضا یا براتکش یا دارندگان قبلی (ید سابق) واقع می‌شود، با توجه به تعریف مزبور، فقط ایراداتی قابل استناد نیست که مربوط به روابط شخصی باشد، اما اگر ایرادی مربوط به خود سند و تعهد براتی باشد؛ از قبیل ایراد مجعول بودن امضا یا عدم اهلیت صادرکننده در حین صدور سند در مقابل دارنده قابل استناد است (علی حاتمی و محسن قرائی، ص ۴۶۱).

تعاریف حقوق دانان

حقوق دانان برای جبران سکوت قانون گذاران و یا رفع نقایص تعاریف قانونی از این اصل کوششهایی کرده اند که اشاره به آنها برای تحقق هدف این گفتار، خالی از فایده نیست.

در برخی از تعاریف، قلمرو محدودی از اصل، مورد نظر قرار گرفته و کاربرد آن تنها به مواردی منحصر شده است که میان انتقال دهندگان متوالی سند تجاری، معاملاتی وجود داشته است و تصرفات غیر متکی بر معامله نظیر یافتن سند، سرقت و... خارج از شمول اصل دانسته شده است، از جمله:

... اسناد تجاری به خودی خود معرف طلب صاحب آن می باشد و روابط حقوقی که ممکن است بین امضا کنندگان و ظهر نویسان موجود باشد و ادعاهایی که هر یک از آنها بر دیگری درباره معامله ای که به صدور سند تجاری منجر شده است، در حقوق صاحب سند تجاری تأثیری ندارد

و یا:

متعهد برات، سفته و یا چک به موجب امضای این اسناد در مقابل دارنده سند متعهد می شود و در مقابل او نمی تواند به روابط شخصی خود با انتقال دهنده سند استناد کند؛ به عبارت دیگر، متعهد برات در مقابل دارنده آن نمی تواند به ایراداتی متوسل شود که می توانست آنها را در مقابل انتقال دهنده - به لحاظ معامله ای که به سبب آن، سند براتی صادر شده و به جریان افتاده است، مطرح کند- زیرا تعهد براتی از تعهد حاصل از معامله اصلی جدا و مستقل است.

حقوق دانان فرانسوی نیز به تکرار ماده ۱۷ کنوانسیون ژنو و یا ارائه تعاریفی مشابه پرداخته اند، از جمله:

اصل عدم قابلیت استناد به ایرادات به دارنده قانونی برات اجازه می دهد تا از ایراداتی که خواننده دعوای برات می توانست به استناد آنها از پرداخت معاف گردد، مصون باشد.

همچنان که اشاره شد، قانون تجارت ایران اشاره ای صریح به اصل عدم توجه ایرادات ندارد، اما تأسیس قواعد حاکم بر مسئولیت تضامنی، ظهر نویسی، قبولی برات و آثار آن، بدون قبول تلویحی اصل عدم قابلیت استناد به ایرادات امکان پذیر نبوده است و در نتیجه، می توان گفت مفهوم اصل عبارت است از حقوقی که دارنده سند

تجاری با اعتماد متعارف به ظاهر سند برای خویش تصوّر کرده است و قانون‌گذار آن را به رسمیت شناخته و مورد حمایت اوست (بهرز، ص ۵۰، ۱۳۶۸).

ب: مبنای اصل

اصل عدم قابلیت استناد به ایرادات در چارچوب آثار قانونی ناشی از عمل حقوقی (اعم از عقد یا ایقاع) و همچنین در چارچوب اسباب سنتی ضمان قهری (به‌ویژه تقصیر) توجیه‌پذیر نیست؛ بنابراین، مبنای اصل آن است که در تقابل منافع مالک حقیقی و اعتمادکننده به ظاهر، حمایت از شخص اخیر به رعایت مصالح اقتصادی جامعه نزدیک‌تر است (نظریه ظاهر). تأسیس حقوقی اسناد تجاری و مقررات خاص و جدید آن، منطبق با نیازهای تجارت پیچیده امروز و کاربردهای مورد نظر آن در معاملات بوده است و قانون‌گذار نیز با حمایت‌های لازم از دارنده با حسن نیت سند، موجب استحکام سند و اطمینان خاطر دارنده آن شده است.

ایجاد اصل استقلال امضاها، اصل مسئولیت تضامنی امضاکنندگان، اصل غیر قابل استناد بودن ایرادات، توجه خاص به فرم و شرایط صوری سند و نیز اعطای امتیازاتی علی‌حده در مورد این اسناد از سوی قانون‌گذار، تماماً برای حمایت از حقوق ذی‌نفع با حسن نیت سند صورت گرفته است. قانون مدنی به رغم جامعیتی که دارد، چنین مقرراتی را به نحو خاص پیش‌بینی نکرده است، البته چنین انتظاری هم از قانون مدنی که گویای تمامی مقررات و احکام مربوط به پدیده‌های جدید حقوقی در زمینه‌های مختلف، مخصوصاً زمانی که کاربرد و جنبه بین‌المللی آنها مطرح باشد، منطقی و موجه به نظر نمی‌رسد (تهرانی، ص ۶۵، ۱۳۹۰).

قاعده غیر قابل استناد بودن ایرادات نسبت به دارنده سند تجاری

الف معرفی قاعده

یکی دیگر از خصوصیات اسناد تجاری، برواتی تجریدی بودن تعهدات ناشی از این گونه اسناد میباشد؛ وصف تجریدی اسناد تجاری به آن معناست که خود سند تجاری فی نفسه و به خودی خود معرف طلبی مستقل از هر گونه طلب دیگر برای صاحب سند می‌باشد.

به عبارت بهتر، هر چند صدور یا انتقال سند، تجاری یک عمل حقوقی تبعی محسوب میشود که به پشتوانه‌ی وجود یک رابطه‌ی مالی قبلی میان طرفین آن ایجاد میشود، اما با این وجود طلب موضوع سند تجاری طلبی جدا از هر طلب دیگر محسوب میشود که به صرف امضای امضاء کننده در روی برگه‌ی سند تجاری پدید می‌آید.

نتیجه‌ی عملی مهم پذیرش این خصیصه برای اسناد تجاری پذیرش اصل غیر قابل استناد بودن ایرادات می‌باشد در پرتوی اجرای این، اصل صادر کننده و یا انتقال دهنده‌ی سند تجاری نمی‌تواند در مقابل دارنده این گونه اسناد

و جهت رهایی خود از مسئولیت به ایراداتی متوسل شود که می‌توانسته آن ایرادات را در برابر شخصی که سند تجاری را به او انتقال داده است استناد کند.

اجرای این اصل یک شرط مهم و منطقی دارد و آن این است که دارنده‌ی سند تجاری نباید از وجود چنین ایراداتی آگاهی داشته باشد؛ در غیر این صورت صاحب ایراد می‌تواند.

در مقابل وی نیز به ایرادات مورد نظر خود استناد جوید. بنابراین اگر علی سندی را در برابر خرید کالایی صادر کند اما بعد از صدور سند کالا از جانب فروشنده به وی منتقل نشود و در عین حال سند از شخص فروشنده به شخص دیگر انتقال داده شود علی نمی‌تواند با این ادعا که سند را در مقابل کالای اخذ نشده صادر کرده با استناد به حق حبس از پرداخت وجه سند به شخص انتقال گیرنده خودداری کند؛ بلکه لازم است که وی وجه سند تجاری را به دارنده‌ی آن بپردازد و بعد بر طبق قرارداد پایه به کسی که سند را اول بار به او داده رجوع کند.

مبنای اصلی پذیرش چنین اصلی در حقوق اسناد تجاری عدم آگاهی شخص ثالث از وجود ایرادات مربوط به سند از یک سو و لزوم حمایت از اشخاص ناآگاه که به واسطه‌ی اعتماد به ظاهر اسناد تجاری این اسناد را قبول می‌نمایند می‌باشد، بر این دو، دلیل لزوم مشابهت سازی هر چه بیشتر اسناد تجاری با پول را نیز باید اضافه نمود.

آن‌طور که حقوق‌دانان گفته‌اند شرط اجرای این، اصل با حسن نیت بودن دارنده‌ی سند می‌باشد؛ درباره‌ی مفهوم دارنده با حسن نیت در قوانین ما بحثی به میان نیامده است؛ اما بر طبق دو کنوانسیون ژنو و آنسیترا ل دارنده‌ی با حسن نیت در کنوانسیون ژنو و یا دارنده‌ی حمایت شده در (کنوانسیون آنسیترا ل) کسی است که سند تجاری را با عنایت به سند تجاری و با رعایت تسلسل ظهنویس به شکل مشروع کسب کرده باشد و به طور معقول نسبت به وجود ایراداتی که امضاء کننده‌ی سند در مقابل گیرنده‌ی آن دارد، ناآگاه بوده باشد، بنابراین اصل عدم توجه ایرادات نسبت به دارنده اصلی سند تجاری به دلیل آگاهی وی از وجود ایرادات قابل اجرا نمی‌باشد.

با این حال گفته شده در صورتی که انتقال گیرنده‌ی بدون حسن نیت سند دارنده‌ی با حسن نیت انتقال، گیرد در حکم وی خواهد بود و از این رو ایرادات نسبت به وی قابل استناد نیست؛ چرا که اعمال این قاعده منتهی به حمایت صاحب ایراد نخواهد شد، چرا که دارنده‌ی بدون حسن نیت به دارنده‌ی با حسن نیت رجوع می‌کند و دارنده‌ی با حسن نیت نیز می‌تواند به دارنده صاحب ایراد رجوع نماید؛ بنابراین با شناختن حق رجوع رع برای شخص دارنده‌ی بدون حسن نیت تعداد دعاوی اسناد تجاری را از دو دعوی به یک دعوی کاهش می‌دهیم این حکم نتیجه‌ی تصمیم قضایی یکی از قضات دیوان عالی کشور آمریکا است که به سایه‌ی چتر معروف گشته است (خادم، موسی طوبائی، ص ۱۶۴/۱۶۷).

ب استثنائات وارده بر قاعده

هر چند که عدم توجه ایرادات به عنوان یکی از قواعد حاکم بر حقوق اسناد مورد مطالعه قرار می‌گیرد اما این قاعده نیز به مانند قواعد دیگر حقوقی استثنائاتی دارد که طی آن ما به ایراداتی برمیخوریم که در برابر همهی دارندگان، سند من جمله دارندگان با حسن نیت از قابلیت استناد برخوردار می‌باشد این ایرادات که به طور عمده ایراداتی هستند که مربوط به خود سند تجاری بوده و نفس ایجاد تعهد براتی را با چالش روبه رو ساخته و سبب عدم ایجاد تعهد براتی می‌شوند؛ از این رو چون با وجود این ایراد تعهدی حاصل نیامده است ایراد نسبت به همه کس قابل استناد می‌باشد. این عوامل عبارتند از:

ایرادات شکلی موجود در سند تجاری

کلیدی ایرادات ناشی از فقد شرایط لازم قانونی در متن یک سند تجاری در برابر همهی دارندگان این اسناد از قابلیت استناد برخوردار است چرا که اولاً این ایرادات به راحتی توسط همهی دارندگان قابل رویت بوده و با قابل رویت بودن این ایرادات قانون دیگر نمی‌تواند دارنده‌ی سند تجاری را از وجود این ایرادات نا آگاه قلمداد کند؛ حتی اگر واقعاً دارنده از وجود این ایراد نا آگاه بوده باشد قانون از او حمایت نخواهد کرد؛ چرا که این خود دارنده بوده است که در عدم آگاهی خود مرتکب تقصیر شده است. ثانیاً همانطور که در مباح پیشین اشاره شد شرایط صحت صدور اسناد تجاری در زمره‌ی قواعد آمره می‌باشد که رعایت و اجرای آن در همه حال لازم و ضروری است. به عنوان مثال فرضی کنید در براتی محل تأدیه ذکر نشده باشد؛ حال اگر دارنده بر اساس چنین براتی به شخص صادر کننده مراجعه نماید صادر کننده می‌تواند به بطلان برات به واسطه‌ی فقدان یکی از شرایط لازم قانونی استناد نماید؛ هر چند که ارائه کننده‌ی سند این سند را از شخص صادر کننده اخذ نکرده باشد و یا از وجود ایراد نا آگاه بوده باشد.

جعل امضای امضا کننده‌ی سند تجاری

همانطور که در مباحث پیشین اشاره شد نخستین شرط و حیاتی ترین عنصر صدور سند، تجاری امضاء یا مهر صادر کننده یا مسئول سند می‌باشد. که در صورت فقد آن عمل ایجاد تعهد براتی هر چند به شکل ناقص، پدید نمی‌آید. بنابراین هر گاه امضای یکی از مسئولین سند اعم از صادر کننده، انتقال دهنده و... جعل شود تعهد براتی از ناحیه او صورت نگرفته است فلذا کسی که نسبت به سندی تعهدی را انجام نداده است در مقابل هیچ کس متعهد به چیزی نیز نمی‌باشد.

عدم اهلیت امضا کننده‌ی سند تجاری

همانطور که گفته شد صدور یا ایجاد تعهد براتی در روی سند تجاری یک عمل حقوقی بوده و شرط نفوذ یک عمل حقوقی نیز وجود اهلیت انجام دهنده‌ی آن عمل حقوقی می‌باشد. فلذا عدم اهلیت در امضاء کننده سند تجاری به منزله‌ی عدم ایجاد تعهد براتی می‌باشد. و ایراد عدم ایجاد تعهد براتی نیز در مقابل همه شخص قابل استناد می‌باشد.

فقدان سمت امضا کننده‌ی سند تجاری

سند تجاری ممکن است به وکالت از شخص دیگری صادر شود که در این صورت امضای وکیل شخص موکل را، نه شخص وکیل را، متعهد می‌سازد. با این حال اگر کاشف به عمل آید که وکیل هیچ نیابتی از جانب صاحب امضاء نداشته است، بلکه فضولی مبادرت به امضاء و ایجاد تعهد براتی به نام وی نموده در این صورت که شخصی به نیابت از وی تعهد براتی صورت گرفته است در قبال هیچ کس مسئولیتی نخواهد داشت؛ چرا که وی در ایجاد تعهد براتی هیچ نقش و تأثیری نداشته است.

در کنار عوامل فوق در میان حقوقدانان اسناد تجاری نسبت به قابل استناد بودن یا نبودن عیوب ماهوی من جمله صدور اسناد تجاری با جهت نامشروع و یا صدور با اکراه و اشتباه صادر کننده، اختلاف شده است که آیا این ایرادات نیز قابل استناد میباشد یا خیر؟ پاره‌ای از حقوقدانان بر آن باورند که فقدان کلیه شرایط ماده ۱۹۰ قانون مدنی ایراداتی قابل استناد است؛ بنابراین اگر کسی سند تجاری را با جهت نامشروع و یا از روی اکراه صادر کرد در مقابل هیچ کس متعهد به پرداخت وجه سند نخواهد بود؛ حتی دارنده‌ی با حسن نیت. عده‌ای دیگر از حقوقدانان ایرادات قابل استناد در مقابل دارنده‌ی با حسن نیت را محدود به چهار مورد بالا دانسته و در مقابل ایرادات دیگر را قابل استناد ندانسته‌اند.

مطابق با نظر این دسته از حقوق دانان صدور سند با جهت نامشروع، تسلیم سند بدون رضایت و یا به سرقت رفتن سند تجاری امری است که از سوی صادر کننده قابلیت استناد سازی ندارد.

از نگاه نگارندگان نیز پذیرش این نظر به صواب نزدیکتر است؛ چرا که لزوم مشابَهت اسناد تجاری با پول و تئوری اعتماد به ظاهر سند ایجاب می‌کند که در این گونه موارد که نفس تنظیم و یا صدور با درستی صورت گرفته شده از شخص دارنده‌ی با حسن نیت حمایت کنیم و این دو ایراد را در مقابل چنین دارنده‌ی قابل استناد ندانیم. بنابراین اگر کسی سند تجاری را به طور ارادی تنظیم و کسی آن را بدون رضایت وی از او اخذ کند و آن را به شخص ناآگاه انتقال دهد تنظیم کننده‌ی سند در برابر وی ضامن خواهد بود؛ چرا که وی در مقایسه‌ی با دارنده با حسن نیت که بر طبق تئوری اعتماد به ظاهر سند تجاری سند را اخذ کرده است در تقصیر بیشتری

است. همچنین اگر کسی سندی را در جهت نامشروعی صادر کند در برابر اشخاصی که از نامشروع بودن جهت سند آگاهی ندارند ضامن خواهد بود؛ چرا که وی در مقایسه‌ی با دارنده‌ی با حسن نیت که بر طبق تئوری اعتماد به ظاهر سند تجاری سند را اخذ کرده است در تقصیر بیشتری است با این حال در مواردی که نفس تنظیم با اکراه و بدون رضایت تنظیم کننده صورت می‌گیرد، تنظیم کننده سند در برابر هیچکس، ولو دارنده‌ی با حسن نیت ضامن نخواهد بود؛ چرا که امضایی چنین شخصی به مانند امضایی شخصی است که امضای وی جعل گردیده و یا فاقد اهلیت است (خادم، موسی طوبائی، ص ۱۶۸/۱۶۹).

نتیجه گیری

اصل غیرقابل استناد بودن ایرادات در اسناد تجاری را در بالا بیان کردیم. حالا به‌خوبی می‌دانید که این اصل چیست و چه استثنائاتی در آن دخیل هستند. این اصل به‌عنوان یکی از اصول مهم در اسناد تجاری است و باید به‌طور دقیق مورد بررسی قرار گیرد. طبق این اصل، امضاءکنندگان سند نمی‌توانند در مقابل دارنده با حسن نیت، به روابط شخصی خود با دارنده یا دارندگان قبلی، استناد کنند.

بدین دلیل که اسناد تجاری درواقع معرف طلب صاحبان آن هستند و روابط حقوقی یا معاملاتی که میان امضاءکننده یا ظهرنویس وجود دارد، در مقابل دارنده با حسن نیت قابل استناد نیستند. استثنائاتی مانند عدم رعایت اصول شکلی، عدم اهلیت امضاءکننده سند تجاری و وجود جعل در سند تجاری در اصل عدم سمت امضاء ایرادات است که وجود دارند. اگر این استثنائات جود داشت دارنده سنت حق دارد از این استثنائات استفاده نماید چون این استثنائات قابل مشاهده است و نمی‌شود از آنها چشم‌پوشی نمود و به همین دلیل این موارد از اصل استثنا شده است و اگر در سندی این استثنائات وجود داشت قابل استناد می‌باشد. و این نتایج بود که از این تحقیق به دست آمده است.

منابع:

- (۱) خادم سربخش، طبوبائی، موسی، مهدی، سربخش، اصول و قواعد حقوقی حاکم بر معاملات و نهاد های تجاری، تهران: نشر جنگل، ۱۳۹۵.
- (۲) امامی، اسد الله، حقوق مالکیت صنعتی، ص ۵۲۴، تهران نشر میزان، سال ۱۳۹۶
- (۳) محمودی، میر احمد فایز، حقوق تجارت، ص ۳، نشر حامد رسالت کابل، سال ۱۳۹۵.
- (۴) عبدی پور فرد، ابراهیم، مباحث تحلیلی حقوق تجارت، قم: نشر پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۲.
- (۵) عرفانی، محمود، حقوق تجارت، تهران: نشر میزان، ۱۴۰۰.
- (۶) محمد دمرچیلی، علی حاتمی و محسن قرائی، قانون تجارت در نظم حقوقی کنونی، ص ۴۶۱.
- (۷) اخلاقی، بهروز، حقوق تجارت، جزوه درسی دوره کارشناسی ارشد دانشگاه تهران، ص ۵۰، ۱۳۶۸.
- (۸) اسکینی، ربیعا، حقوق تجارت، ص ۱۵، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۷۳.
- (۹) کاظم پور، جعفر، راهکارهای حمایت از طرف ضعیف قرارداد، نشر مجد، ۱۳۹۲.
- (۱۰) ستوده تهرانی، حسن، صفری، محسن، حقوق تجارت، ج ۱، تهران: نشر دادگستر، ۱۳۹۰.
- (۱۱) ستوده تهرانی، حسن، حقوق تجارت، ج ۳، ص ۷۰، چاپ دوم، تهران، نشر دادگستر، ۱۳۷۵.
- (۱۲) (ایرادات و انواع آن | موسسه فرهنگی و انتشاراتی طرح نوین اندیشه (tnovin.com))
- (۱۳) زیدان، عبدالکریم، الوجیز فی شرح قواعد فقیه فی شریعه الاسلامیه، ۱۴۲۲/۲۰۰۲ م.